

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра кримінального процесу**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор НАВС

полковник поліції

Станіслав ГУСАРЄВ

____.____. 2021

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ
З ПРАВ ЛЮДИНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

Статус дисципліни	Вибіркова
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень
Ступінь вищої освіти	Доктор філософії
Спеціальність	081 Право
Форми здобуття вищої освіти	Денна/Заочна
Мова навчання	Українська
Форма підсумкового контролю	Екзамен

Київ - 2021 рік

Розробники:

Вікторія ЗАРУБЕЙ, професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор;

Ольга ХАХУЦЯК, професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Юлія СУХОМЛИН, доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Марина КУЛИК, доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Ганна СТЕПАНОВА, доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ протокол від 04 березня 2021 року № 21.

Завідувач кафедри кримінального процесу

Марк МАКАРОВ

Схвалено науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ. Протокол від 22.03.2021 року № 6

Голова науково-методичної ради НАВС

Станіслав ГУСАРЄВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __.__.202_ № __
Завідувач кафедри

протокол науково-методичної ради
від __.__.202_ № __
Голова НМР

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __.__.202_ № __
Завідувач кафедри

протокол науково-методичної ради
від __.__.202_ № __
Голова НМР

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __.__.202_ № __
Завідувач кафедри

протокол науково-методичної ради
від __.__.202_ № __
Голова НМР

1. Загальні відомості про начальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни є рішення Європейського суду з прав людини та їх тлумачення й реалізація в кримінальній процесуальній діяльності.

Мета й завдання навчальної дисципліни.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Реалізація практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні» є забезпечити вироблення вмінь і навичок щодо тлумачення й застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини у практичній діяльності, а також формування у здобувачів відповідних дисциплінарних компетентностей, які в свою чергу впливають на формування професійних, необхідних для розуміння природи правового регулювання суспільних відносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Реалізація практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні» є:

- здійснити аналіз засад кримінального провадження в контексті прецедентної практики Європейського суду з прав людини;
- з'ясувати особливості механізму захисту прав людини відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;
- вивчити релевантну практику Європейського суду з прав людини у кримінальному судочинстві;
- вивчити правові підстави застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та використання практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні.

Пререквізити. Базові знання: конституційного права, міжнародного права, судових та правоохоронних органів України, кримінальної правової юрисдикційної діяльності, кримінального права, кримінального процесу, криміналістики, адвокатури України, права Європейського Союзу, доктрини кримінального процесу.

Компетентності відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 081 Право.

Загальні компетентності:

ЗК 5. Здатність пізнати й сприйняти позитивний зарубіжний досвід з урахування поваги до різноманітностей, активної толерантності, полілогу культур і плюралізму проявів і вимірів суспільної дійсності, а також на засадах збереження та розвитку національної своєрідності.

ЗК 6. Здатність знаходити, перевіряти та систематизувати інформацію, використовувати різні види джерел останньої, переконливо формулювати в усній і письмовій формах аргументи відповідно до контексту певного дискурсу.

Спеціальні компетентності:

СК 6. Здатність кваліфіковано аналізувати особливості реалізації норм приватного права в різних сферах суспільної дійсності, оцінювати вітчизняне цивільне та пов'язані з ним інші галузі законодавства на предмет відповідності принципам і нормам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини.

СК 18. Здатність пізнати правові явища та процеси в різних державах і культурах світу, особливості порівняльно-правового аналізу окремих об'єктів порівняльного правознавства, засвоїти наукові відомості про якісні характеристики зарубіжного права та можливості їх використання у вітчизняній юридичній практиці.

Програмні результати навчання:

ПРН 6. Здійснювати ефективне забезпечення прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави як на національному рівні, так і у міжнародно-правових відносинах, розуміти особливості функціонування механізму приватноправового регулювання та обґрунтовувати пропозиції щодо його вдосконалення.

ПРН 7. Характеризувати сутність, стан і можливі вектори розвитку глобальних світових правових процесів, що відбуваються на міжнародному і регіональних рівнях, та їх вплив на вдосконалення національної правової системи України за допомогою гносеологічного потенціалу сучасної методології юридичної науки.

ПРН 18. Здійснювати аналіз національних правових систем окремих країн світу, їх типологізацію, а також юридичні наукові дослідження в контексті сучасного плюралізму правових реальностей на основі порівняльно-правового методу, усвідомлювати витоки, генезис і сучасний стан функціонування юридичних явищ і процесів у зарубіжних правових системах і виявляти тенденції їх розвитку з метою запозичення позитивного правового досвіду у вітчизняну юридичну практику.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- історичні підстави прийняття та умови розвитку Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;
- суть і значення юрисдикції Європейського суду з прав людини (далі – Суду);

- порядок і форми діяльності Суду;
- юридичну природу рішень Суду;
- зміст основних конвенційних понять у їх тлумаченні Судом;
- особливості застосування основних норм Конвенції та протоколів до неї Судом.

вміти:

- правильно тлумачити та застосовувати норми Конвенції під час застосування кримінального процесуального законодавства;
- аналізувати та надавати правильну правову оцінку встановленим фактичним обставинам;
- приймати юридично значущі рішення та забезпечувати їх реалізацію у сфері застосування рішень Суду;
- застосовувати сучасні методи дослідження й аналізу проблемних питань, які виникають в кримінальному провадженні.

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри кримінального процесу, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмово на електронну адресу: Krum.proces@ukr.net.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни			
	Денна форма здобуття вищої освіти		Заочна форма здобуття вищої освіти	
	д/б	ксф	д/б	ксф
Кількість кредитів ECTS – 3	Рік підготовки			
	2	-	-	2
	Семестр			
	3	-	-	4
Загальна кількість годин – 90	Лекції			
	6	-	-	6
	Семінарські			
	20	-	-	6
	Практичні			
	4	-	-	-
	Самостійна робота			
	60	-	-	78
Вид контролю				
	екзамен	-	-	екзамен

3. Тематичний план

денна форма (загальний фонд)

№ з/п	Назви тем	Нормативний обсяг годин	з них:				
			Всього годин з викладачем	з них:			Самостійна робота
				Лекцій	Семінарських занять	Практичних занять	
1.	<i>Тема 1.</i> Загальні положення Конвенції з прав людини та основоположних свобод, особливості їх застосування в кримінальному провадженні.	15	6	2	4	-	9
2.	<i>Тема 2.</i> Практика Європейського суду з прав людини щодо забезпечення права на свободу та особисту недоторканість, заборону катувань (ст. 3, 5 Конвенції).	30	10	2	6	2	20
3.	<i>Тема 3.</i> Міжнародні стандарти справедливого судового розгляду та їх застосування в кримінальному судочинстві України (ст. 6 Конвенції).	30	12	2	8	2	18
4.	<i>Тема 4.</i> Застосування практики Європейського суду з прав людини щодо реалізації права на приватність і повагу до сімейного життя в кримінальному провадженні. (ст. 8 Конвенції).	15	2	-	2	-	13
Усього годин		90	30	6	20	4	60
Підсумковий контроль – екзамен							

№ з/п	Назви тем	Нормативний обсяг годин	з них:				
			Всього годин з викладачем	з них:			Самостійна робота
				Лекцій	Семінарських занять	Практичних занять	
1.	Тема 1. Загальні положення Конвенції з прав людини та основоположних свобод, особливості їх застосування в кримінальному провадженні.	15	2	2	-	-	13
2.	Тема 2. Практика Європейського суду з прав людини щодо забезпечення права на свободу та особисту недоторканість, заборону катувань (ст. 3, 5 Конвенції).	30	4	2	2	-	26
3.	Тема 3. Міжнародні стандарти справедливого судового розгляду та їх застосування в кримінальному судочинстві України (ст. 6 Конвенції).	30	4	2	2	-	26
4.	Тема 4. Застосування практики Європейського суду з прав людини щодо реалізації права на приватність і повагу до сімейного життя в кримінальному провадженні. (ст. 8 Конвенції).	15	2	-	2	-	13
Усього годин		90	12	6	6	-	78
Підсумковий контроль – екзамен							

4. Плани навчальних занять за видами

*Денна (заочна) форма навчання,
(загальний, спеціальний фонд)*

Тема 1. Загальні положення Конвенції з прав людини та основоположних свобод, особливості їх застосування в кримінальному провадженні.

Семінарські заняття – 4 год.

Питання до семінарського заняття 1.1.:

1. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, її структура та зміст.
2. Загальна характеристика Європейського суду з прав людини: юрисдикція; критерії прийнятності заяви.
3. Тлумачення та застосування Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод Європейським судом з прав людини.
4. Нормативно-правові підстави використання практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні.

Питання до семінарського заняття 1.2.:

1. Загальні засади діяльності Європейського суду з прав людини.
2. Практика Європейського суду з прав людини як джерело кримінального процесуального права України.
3. Види спорів, що розглядаються Європейським судом з прав людини.
4. Компетенція Європейського суду з прав людини та національне право.

Тема 2. Практика Європейського суду з прав людини щодо забезпечення права на свободу та особисту недоторканість, заборону катувань (ст. 3, 5 Конвенції).

Семінарські заняття – 6 год.

Практичні заняття – 2 год.

Питання до семінарського заняття 2.1.:

1. Зміст та значення права на свободу та особисту недоторканність у кримінальному процесі та практиці Європейського суду з прав людини.
2. Гарантії прав особи на свободу та на особисту недоторканність.
3. Стан врегулювання порушених питань у нормах Кримінального процесуального кодексу України.
4. Процесуальні вимоги до правомірного позбавлення особи свободи.

Питання до семінарського заняття 2.2.:

1. Безпідставна жорстокість і принизливе поводження з боку правоохоронних органів, заподіювані під час арешту і утримання під вартою, а також при особистому обшуку.

2. Неприпустимість застосування під час досудового розслідування, у процесі оперативно-розшукової діяльності методів сенсорної депривації («дезорієнтації» або «втрати чутливості»).

Питання до семінарського заняття 2.3.:

1. Зміст поняття «катування» та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарань. Критерії розмежування катувань, нелюдського поводження і принижуючого гідність поводження.

2. Загальні питання міжнародно-правового регулювання заборони катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання.

3. Особливості застосування та основні засади тлумачення права, закріпленого в ст. 3 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

4. Питання прийнятності доказів, отриманих із порушенням ст. 3 Європейського суду з прав людини та адекватність покарання за порушення ст. 3 Конвенції.

Питання до практичного завдання:

1. **Ознайомитися з текстом справ**, в яких Європейський суд з прав людини одноголосно постановив, що мали місце: низка порушень статті 3 Конвенції (заборона катування); низка порушень §§ 1 та 3 статті 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканість).

Проаналізуйте вказані нижче рішення Суду та заповніть таблицю:

✓ Шморгунов та інші проти України (Shmorgunov and Others v. Ukraine, заяви № 15367/14 та 13 інших),

✓ Луценко та Вербицький проти України (Lutsenko and Verbytskyu v. Ukraine, заяви № 12482/14 та № 39800/14),

✓ Кадура та Смалій проти України (Kadura and Smaliy v. Ukraine, заяви № 42753/14 та № 43860/14),

✓ Дубовцев та інші проти України (Dubovtsev and Others v. Ukraine, заяви № 21429/14 та 9 інших).

✓ Воронцов та інші проти України (Vorontsov and Others v. Ukraine, заяви № 58925/14 та 4 інших).

Назва справи	Порушення статті 3 Конвенції	Порушення статті 5 Конвенції
--------------	------------------------------	------------------------------

	(заборона катування)	(право на свободу та особисту недоторканість)
<i>Шморгунов та інші проти України</i>		
<i>Луценко та Вербицький проти України</i>		
<i>Кадура та Смалій проти України</i>		
<i>Дубовцев та інші проти України</i>		
<i>Воронцов та інші проти України</i>		

2. Проаналізуйте судовий акт: «Макаренко проти України»: Затримання Заявника без рішення суду, а також необґрунтовано тривале тримання Заявника під вартою призвело до порушення Конвенції (ст. 5 Конвенції, заява № 622/11, від 30.01.2018 р.) .

Завдання:

1. Визначте тривалість періоду тримання під вартою;
2. Чим обґрунтовується застосування цього заходу;
3. За умовою вказаної справи, визначте альтернативні запобіжні заходи, що можна було б застосувати до Заявника. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 3. Міжнародні стандарти справедливого судового розгляду та їх застосування в кримінальному судочинстві України (ст. 6 Конвенції).

Семінарські заняття – 8 год.

Практичні заняття – 2 год.

Питання до семінарського заняття 3.1.:

1. Загальні положення ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в кримінальному процесуальному аспекті.
2. Сфера застосування стандартів справедливого судового розгляду у кримінальному провадженні. Поняття «кримінального обвинувачення».
3. Право на доступ до суду та обмеження права на суд, як загальні та спеціальні гарантії права на справедливий судовий розгляд у кримінальному провадженні.

Питання до семінарського заняття 3.2.:

1. Забезпечення дотримання принципу верховенства права та основних його елементів у кримінальному провадженні.
2. Зміст принципу публічності судового розгляду, як одного з основних принципів ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
3. Дотримання принципу змагальності сторін кримінального провадження в контексті практики Європейського суду з прав людини.

Питання до семінарського заняття 3.3.:

1. Поняття розумності строків судового розгляду з урахуванням критеріїв, що склалися в практиці Європейського суду з прав людини.
2. Поняття та критерії допустимості доказів у доктрині Європейського Суду та обов'язок доказування.
3. Незалежний та неупереджений судовий розгляд в національному контексті та практиці Європейського суду з прав людини.

Питання до семінарського заняття 3.4.:

1. Безперешкодне надання доступу до правової допомоги в контексті практики Європейського суду з прав людини.
2. Презумпція невинуватості в кримінальному процесі та привілеї проти самовикриття, як окрема гарантія ст. 6 Конвенції.
3. Забезпечення права на захист:
 - право бути негайно і детально, зрозумілою мовою поінформованим про підстави обвинувачення;
 - право захищати себе самостійно або обрати захисника на власний розсуд;
 - право на зібрання доказів стороною захисту в кримінальному провадженні;
 - право на оскарження дій чи бездіяльності слідчого, прокурора.

Питання до практичного завдання:

1. Розгляньте та охарактеризуйте загальні та специфічні гарантії права на справедливий судовий розгляд у кримінальному провадженні.
2. Охарактеризуйте як у практиці Європейського суду з прав людини тлумачаться критерії неупередженості та незалежності суду.
3. Назвіть критерії Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини, які зобов'язують забезпечення права на використання послуг перекладача.

4. Назвіть критерії Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини щодо забезпечення права на безоплатну правову допомогу.

5. Керуючись рішеннями Європейського суду з прав людини та на підставі аналізу ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод охарактеризуйте принцип змагальності сторін кримінального провадження, заповнивши таблицю:

Назва справи	Сторона обвинувачення	Сторона захисту
<i>Ознаки змагальності</i>		
<i>Суб'єкти змагального процесу</i>		
<i>В яких процесуальних (слідчих) діях проявляється змагальність сторін на стадії досудового розслідування</i>		
<i>Які нормами Кримінального процесуального кодексу України демонструють дотримання принципу змагальності в кримінальному провадженні</i>		
<i>Як дотримується принцип змагальності при обранні запобіжного заходу</i>		
<i>Охарактеризуйте принцип змагальності на стадії судового розгляду</i>		

6. Виконайте завдання:

Відповідно до ч. 10, ст. 290 КПК України: «Сторонам кримінального провадження... надається достатній час для ознайомлення з матеріалами, до яких їм надано доступ. У разі зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ, слідчий суддя за клопотанням сторони кримінального провадження з урахуванням обсягу, складності матеріалів та умов доступу до них зобов'язаний встановити строк для ознайомлення з матеріалами, після спливу якого сторона кримінального провадження або потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, вважаються такими, що реалізували своє право на доступ до матеріалів.

В Єдиному реєстрі судових рішень знайдіть справи в яких слідчий суддя задовільнив клопотання про встановлення строку для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування стороні захисту. Проаналізувавши дані рішення дайте їм власну обґрунтовану оцінку, враховуючи позицію Суду щодо дотримання права мати достатній час і можливості для захисту.

7. Здійсніть аналіз принципу презумпції невинуватості з точки зору ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод:

Згідно офіційної заяви Головного управління НП у м. Києві: «... В ході досудового розслідування було викрито групу осіб, які протягом 2020 року вчиняли шахрайські дії спрямовані на заволодіння нерухомим майном киян шляхом підробки правоустановчих документів. Всі учасники злочинної групи затримані, їм повідомлено про підозру за вчинення кримінального правопорушення передбаченого ч. 4, ст. 190 КК України (шахрайство, вчинене в особливо великих розмірах або організованою групою) за які злочинці можуть провести за ґратами 20 найближчих років свого життя».

Тема 4. Застосування практики Європейського суду з прав людини щодо реалізації права на приватність і повагу до сімейного життя в кримінальному провадженні (ст. 8 Конвенції).

Семінарські заняття – 2 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Особливості та сфера застосування статті 8 Конвенції з прав людини та основоположних свобод щодо реалізації права на повагу до приватного і сімейного життя.

2. Тлумачення поняття «інформація про приватне життя особи» в контексті кримінального провадження та забезпечення права на повагу до приватного життя з огляду на практику Європейського суду з прав людини.

3. Концепція «житла» в розумінні статті 8 Конвенції. Дотримання принципу недоторканість житла чи іншого володіння особи в практиці Європейського суду з прав людини.

4. Загальні вимоги щодо виправданості втручання у права, гарантовані статтями 8 Конвенції з прав людини та основоположних свобод.

5. Завдання для самостійної роботи.

Тема 1. Загальні положення Конвенції з прав людини та основоположних свобод, особливості їх застосування в кримінальному провадженні.

Темати рефератів, доповідей:

1. Правові питання імплементації загально визнаних міжнародних стандартів та принципів кримінального провадження в галузі прав людини у вітчизняне кримінальне процесуальне законодавство.
2. Способи тлумачення Конвенції з прав людини та основоположних свобод, що використовуються у практиці Європейського суду з прав людини.
3. Місце Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод і рішень Європейського Суду з прав людини в ієрархії джерел кримінального процесуального права України.
4. Місце рішень Європейського Суду з прав людини в механізмі перегляду судових рішень в Україні.

Питання для самоконтролю:

1. Правила поширення юрисдикції Європейського Суду з прав людини.
2. Склад Європейського суду з прав людини.
3. Правові питання імплементації загально визнаних міжнародних стандартів та принципів кримінального провадження в галузі прав людини у вітчизняне кримінальне процесуальне законодавство.
4. Допустимість обмеження прав людини.
5. Поняття «тест на пропорційність» в аспекті Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
6. Тлумачення положення «згідно з законом» в практиці Європейського Суду з прав людини.
7. Спори на підставі індивідуальних скарг, статус держави-відповідача під час судового розгляду.

Тема 2. Практика Європейського суду з прав людини щодо забезпечення права на свободу та особисту недоторканість, заборону катувань (ст. 3, 5 Конвенції).

Темати рефератів, доповідей:

1. Дефініція «арешту», «затримання», «позбавлення волі» в контексті Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
2. Обов'язки держави, що впливають зі ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
3. Ознаки катування у рішеннях ЄСПЛ проти України.
4. Право осіб, позбавлених волі, на гуманне поводження і повагу гідності, що властиве людській особистості.

Питання для самоконтролю:

1. Право на свободу: обсяг і зміст,
2. позитивні і негативні обов'язки держави.
3. Окремі підстави обмеження свободи: відповідно до процедури, встановленої законом;
4. Матеріальні підстави обмеження свободи: виключний характер обмежень.
5. Процесуальні підстави обмеження свободи: підстави, постання перед судом, право на оскарження, право на відшкодування.
5. Взаємозв'язок статей 5 і 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
6. Поняття мінімального рівня жорстокості. Заборона катувань та нелюдського поводження та принцип невислання.

Завдання для самостійного опрацювання:

Законспекуйте:

- сфера застосування статті 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Тема 3. Міжнародні стандарти справедливого судового розгляду та їх застосування в кримінальному судочинстві України (ст. 6 Конвенції).

Темі рефератів, доповідей:

1. Момент необхідності отримання правової допомоги у контексті ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини.
2. Сутність та зміст поняття справедливості в контексті Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
3. Забезпечення справедливості судового розгляду шляхом дотримання процесуальних прав особи підозрюваного, обвинуваченого.
4. Забезпечення справедливого судового розгляду щодо неповнолітніх.

Питання для самоконтролю:

1. Загальні гарантії права на справедливий судовий розгляд.
2. Право на доступ до суду.
3. Порядок отримання доказів в практиці Європейського суду з прав людини.
4. Визначення початку і закінчення строку досудового розслідування.
5. Забезпечення ефективного захисту у кримінальному провадженні.

6. Право на захист.
7. Право на правову допомогу.
8. Право на доступ до інформації у кримінальному провадженні.
9. Право на виклик та допит свідків.

Тема 4. Застосування практики Європейського суду з прав людини щодо реалізації права на приватність і повагу до сімейного життя в кримінальному провадженні (ст. 8 Конвенції).

Теми рефератів, доповідей:

1. Проаналізувати рішення Європейського суду з прав людини та визначити справи, які порушують право на повагу до приватного життя, згідно ст. 8 Конвенції. Надавши не менше 5 прикладів справ.
2. Проаналізувати рішення Європейського суду з прав людини та визначити справи, які порушують право на повагу до сімейного життя, згідно ст. 8 Конвенції. Надавши не менше 5 прикладів справ.

Питання для самоконтролю:

1. Визначити поняття приватного життя.
2. Дати визначення поняттю персональні дані згідно ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних».
3. Як визначити порушення фізичної і моральної (психічної) цілісності людини.
4. Яка з категорій осіб не підпадає під захист ст. 8 “Право на повагу до приватного і сімейного життя” Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод”.
5. Що є складовою права на повагу до приватного і сімейного життя (ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).
6. Що означає поняття вільне розпорядження своїм тілом.
7. Дати визначення поняття конфіденційність медичних даних.
8. Дати визначення поняттю житло (приміщення або місце для проживання).
9. Чи дозволяється здійснення фотографування, відеозйомки приватного життя особи.
10. Дати визначення поняттю шлюбні відносини.

6. Індивідуальні завдання

Відповідно до програми підготовки здобувачів ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю «Право» (081) написання курсових і

дипломних робіт з навчальної дисципліни «Реалізація практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні» не передбачено.

7. Методи навчання.

Основними формами проведення занять з навчальної дисципліни «Реалізація практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні» є лекційні, семінарські, практичні заняття та самостійна робота здобувачів ступеня вищої освіти.

Словесні

Розповідь-пояснення використовується під час навчання здобувачів ступеня вищої освіти на протязі лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повість, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповідати, дохідливості та доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – це діалог між здобувачем ступеня вищої освіти, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати здобувача на активізацію отриманих знань. Саме за допомогою їх викладач активізує діяльність здобувачів, ставлячи їм запитання для розмірковування, розв'язання проблемної ситуації.

Лекція служить для пояснення теми; її типовими ознаками, є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, уведення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

Наочні методи

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та показі власної думки.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

Навчальна робота під керівництвом викладача – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, написання тестів.

Рольова гра:

- пояснення фабули (змісту й умов гри);
- підготовку дійових осіб для виконання своїх ролей;
- підготовку учнів-експертів, ведучого.

8. **Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання**

Розподіл балів, що присвоюються здобувачеві

Аудиторна робота (поточне накопичення балів)					Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
<i>max 60 %</i>					<i>max 40 %</i>	<i>max 100 %</i>
T.1	T.2	T.3	T.4	Самостійна робота	Екзамен	
15	30	30	15	60	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. **Інструменти, обладнання, програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна.**

Під час проведення занять з навчальної дисципліни «Реалізація практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні» використовуються: мультимедійні проектори, персональні комп'ютери, планшети, відповідне програмне забезпечення, яке застосовується до платформ, що використовуються в освітньому процесі НАВС (наприклад ZOOM та ін.)

Системотехнічне забезпечення навчальної дисципліни складається із:

- апаратних засобів (персональних комп'ютерів, мережевого обладнання, джерел безперебійного живлення, серверів, обладнання для відео конференц зв'язку тощо), що забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення, управління навчальним процесом та необхідні види навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному і асинхронному режимах.

- інформаційно-комунікаційного забезпечення навчальної дисципліни «Реалізація практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні» із пропускнуою здатністю каналів, що надає всім суб'єктам дистанційного навчання навчального закладу цілодобовий доступ до веб-ресурсів і веб-сервісів для реалізації навчального процесу у синхронному та асинхронному режимах;

- програмного забезпечення загального призначення, яке має бути ліцензійним або побудованим на програмних продуктах з відкритими кодами.

Веб-ресурси навчальної дисципліни «Реалізація практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні», що необхідні для забезпечення дистанційного навчання, можуть містити: методичні рекомендації щодо їх використання, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо; документи планування освітнього процесу (навчальні та робочі навчальні програми, навчально-тематичні плани); відео- та аудіо записи лекцій, семінарів тощо; мультимедійні лекційні матеріали; практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання; пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем; електронні бібліотеки чи посилання на них; бібліографії.

10. Перелік питань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

1. В яких випадках законне, з точки зору національного законодавства, позбавлення свободи, може бути свавільним з точки зору стандартів Конвенції.

2. Використання практики Європейського суду з прав людини при обранні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

3. Від чого залежить кількість суддів, з яких складається Європейський суд з прав людини.

4. Встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом, як підстава для перегляду судових рішень Верховним Судом України.

5. Забезпечення гарантії права на свободу та особисту недоторканність.
6. Дайте визначення нелюдського покарання у розумінні Європейського Суду з прав людини.
7. Дайте визначення покарання, що принижує гідність, особи у розумінні Європейського Суду з прав людини.
8. Доступ до правової допомоги у кримінальному провадженні.
9. Доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень у кримінальному провадженні з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.
10. Етапи провадження з перегляду судових рішень Верховним Судом.
11. Забезпечення ефективного захисту у кримінальному провадженні.
12. Змагальність сторін кримінального провадження з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.
13. Забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності у кримінальному провадженні у контексті практики Європейського суду з прав людини.
14. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність
15. Забезпечення таємниці спілкування при здійсненні кримінального провадження з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.
16. Заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне й те ж саме кримінальне правопорушення з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.
17. Збирання доказів стороною захисту у кримінальному провадженні.
18. Збирання доказів стороною захисту у кримінальному провадженні.
19. Категорії поводження, заборонені ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
20. Конвенційні стандарти доступу до правосуддя як принципу кримінального провадження.
21. Концепція «житла» в розумінні статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
22. Критерії «свавільного позбавлення волі» у практиці Європейського Суду з прав людини.
23. Дотримання критеріїв розумності строку у практиці Європейського суду з прав людини.
24. Недоторканість житла чи іншого володіння особи у кримінальному провадженні України.
25. Забезпечення права недоторканність житла чи іншого володіння особи у кримінальному провадженні.

26. Недоторканність права власності у кримінальному провадженні у контексті практики Європейського суду з прав людини.

27. Забезпечення права на оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого, прокурора та використання рішень Європейського суду з прав людини.

28. Підстави перегляду судових рішень Верховним Судом.

29. Повага до людської гідності у кримінальному провадженні

30. Поняття «кримінальне обвинувачення».

31. Забезпечення права бути негайно і детально поінформованим зрозумілою мовою про характер і причини висунутого обвинувачення.

32. Забезпечення права захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд.

33. Забезпечення права мати час і можливості, необхідні для підготовки захисту.

34. Забезпечення права на виклик та допит свідків у кримінальному провадженні.

35. Забезпечення права на доступ до інформації у кримінальному провадженні.

36. Забезпечення права на життя відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод з урахуванням Європейського суду з прав людини: зміст та межі.

37. Забезпечення права на переклад у практиці Європейського суду з прав людини.

38. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність: зміст та межі у контексті практики Європейського суду з прав людини. Умови позбавлення свободи особи.

39. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини.

40. Правові підстави використання практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні.

41. Правові позиції Європейського Суду з прав людини щодо змісту принципу поваги до людської гідності як принципу кримінального провадження.

42. Практика Європейського суду з прав людини в кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх.

43. Презумпція невинуватості та привілей проти самовикриття.

44. Принцип забезпечення права на свободу та особисту недоторканність та його складові у світлі стандартів Конвенції.

45. Принципи верховенства права та законності в кримінальному провадженні з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

46. Професійні права адвоката та міжнародні стандарти адвокатської діяльності.

47. Професійні права адвоката у кримінальному провадженні у національному законодавстві.

48. Процесуальні повноваження Верховного Суду в кримінальному провадженні.

49. Публічність судового розгляду з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

50. Публічність судового розгляду та інтереси неповнолітніх.

51. Наслідки перегляду судових рішень Верховним Судом.

52. Забезпечення права рівності перед законом і судом у кримінальному провадженні в контексті практики Європейського суду з прав людини.

53. Рішення Європейського суду з прав людини як джерело кримінального процесуального права України.

54. Роль захисника при обранні, зміні, скасуванні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою під час досудового розслідування.

55. Роль захисника при обранні, зміні, скасуванні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в судовому провадженні.

56. Роль Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини для національних правових систем.

57. Сфера застосування ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Умови втручання держави у здійснення права на повагу до приватного і сімейного життя, до житла і кореспонденції.

58. Дотримання таємниці спілкування та невтручання у приватне життя у кримінальному провадженні.

59. Дотримання строків тримання під вартою з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

60. Що згідно з практикою Європейського Суду з прав людини слід розуміти під поняттям «згідно з процедурою, встановленою законом».

11. Рекомендовані джерела інформації

Основні

Нормативно-правові акти:

1. Додатковий протокол до Європейської Конвенції про передачу засуджених осіб (ETS № 167): Протокол Ради Європи від 18 груд. 1997 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_335.

2. Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах (укр/рос): Протокол; Рада Європи від 08 лист. 2001 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_518.

3. Додатковий протокол до Конвенції про кіберзлочинність, який стосується криміналізації дій расистського та ксенофобного характеру, вчинених через комп'ютерні системи (укр/рос): Протокол Ради Європи від 28 січ. 2003 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_687.

4. Загальна декларація прав людини. ООН. Декларація від 10 груд. 1948 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

5. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах: Конвенція Ради Європи від 20 квіт. 1959 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_036.

6. Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків (укр/рос): Конвенція Ради Європи від 28 трав. 1970 р. (№ ETS-70). *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_341.

7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04 лист. 1950 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

8. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання. ООН. Рада Європи. Конвенція від 10 груд. 1984 р. № 995-085. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.

9. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (укр/рос). ООН. Конвенція від 3 верес 1981 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207.

10. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

11. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийн. 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

12. Кримінальний кодекс України: прийн. 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. ООН. Пакт. Міжнародний документ від 16 груд. 1966 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

14. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лют. 2006 р. № 3477-IV. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3477-15>.

15. Про виконавче провадження: Закон України від 02 черв. 2016 р. № 1404-VIII. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1404-19>.

16. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 лист. 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5/. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.

17. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02 лип. 2014 р. № 228. *Верховна Рада України*. [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/228-2014-%D0%BF>.

18. Про затвердження Стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у цивільному, адміністративному процесі та представництва у кримінальному процесі: наказ Міністерства юстиції України від 21 груд. 2017 р. № 4125/5. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1554-17>.

19. Про ратифікацію Європейської конвенції про видачу правопорушників, 1957 рік, Додаткового протоколу 1975 року та Другого додаткового протоколу 1978 року до Конвенції: Закон України від 16 січ. 1998 р. № 43/98-ВР. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/43/98-%D0%B2%D1%80>.

20. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 груд. 1997 р. № 776/97-ВР. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/776/97-%D0%B2%D1%80>.

21. Про утворення Комісії з питань виконання рішень Європейського суду з прав людини: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 квіт. 2020 р. № 258. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/258-2020-%D0%BF>.

Додаткові

Монографії, підручники, навчальні посібники:

22. Бойко О.В. Право на справедливий судовий розгляд як конвенційний

стандарт кримінального провадження. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2020. № 43. С. 172–175.

23. Бойко О.В. Справедливість як категорія кримінального процесуального права. *Юридичний вісник*. 2020. № 1. С. 31–37.

24. Бойко О.В. Розумні строки кримінального провадження в практиці Європейського суду з прав людини. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2020. № 3 (43). С. 83–90

25. Білецька Л. М. Вмотивованість судових рішень у світлі практики Європейського суду з прав людини. *Кримінальний процес: сучасний вимір та перспективні тенденції: 1-й Харк. кримінал, процесуал. полілог: присвяч. 50-річчю каф. кримінал, процесу Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого та 85-річчю від дня народж. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрНУ Ю. М. Грошевого* (м. Харків, 16 груд. 2016 р.) : [зб. ст.]. Харків: Право, 2017. С. 94–98.

26. Бутенко С. Ю. Забезпечення недоторканності житла у кримінальному процесі України через призму практики Європейського суду з прав людини. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 1(23). С. 195–202.

27. Бущенко А. П. Застосування статей 3 та 5 Європейської конвенції з прав людини в національній судовій практиці. Харківська правозахисна група. Х. : Права людини, 2007. 215 с.

28. Бущенко А. П. Стаття 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод: систематизований дайджест рішень Європейського суду з прав людини / А. П. Бущенко. Х.: Права людини, 2009. 412 с.

29. Використання практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні: навчально-практичний компендіум / І. В. Глов'юк, М. М. Стоянов, В. А. Завтур. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 420 с.

30. Віткаускас Довидас, Диков Григорій. Захист права на справедливий суд відповідно до Європейської конвенції з прав людини. Посібник для юристів. Видання 2-ге, підготовлене Довидасом Віткаускасом. Рада Європи, 2018. 190 с.

31. Волошанівська Т. В. Засада забезпечення права на захист у кримінальному провадженні в контексті європейських стандартів справедливого судового розгляду: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2019. 252 с.

32. Гончаренко С. Методика викладання положень Європейської конвенції з прав людини і прецедентного права Європейського суду з прав людини у юридичних вищих навчальних закладах. *Право України*. 2011. № 7. С. 251–268.

33. Глов'юк І. В. Тримання під вартою у судовому провадженні в суді І інстанції у контексті рішення «Ігнатов проти України». *Практика*

Європейського суду з прав людини як джерело національного права: матеріали круглого столу (м. Дніпро, 24 листоп. 2017 р.); уклад.: д-р юрид. наук, доц. А. М. Кучук; канд. юрид. наук, доц. О. О. Орлова. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. С. 9–11.

34. Гловюк І. В. Проблемні питання застосування тримання під вартою у підготовчому судовому провадженні (у розрізі практики ЄСПЛ). *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності: тези II Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Хмельницький, 2 берез. 2018 р.). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2018. С. 245–248.

35. Гловюк І. Пашковський М. Питання застосування статті 206 КПК України: затримання у транзитній зоні аеропорту. *Кримінальний процес: сучасний вимір та перспективні тенденції: II Харк. кримінал, процесуал. полілог: присвяч. актуал. питанням застосування заходів забезпечення кримінал, провадження* (м. Харків, 12 груд. 2019 р.) / редкол.: О. В. Капліна, В. І. Маринів, О. Г. Шило. Харків : *Право*, 2020. С. 70–72.

36. Гловюк І. В. Проблемні питання застосування положень статті 255 КПК України у контексті практики ЄСПЛ. *Протидія організованим злочинній діяльності: матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Одеса, 30 берез. 2018 р.). Одеса, 2018. С. 27–31.

37. Гловюк І. В. Резолютивна частина ухвали слідчого судді та право на справедливий суд. *Практика Європейського суду з прав людини в діяльності органів прокуратури і суду: виклики та перспективи: матер. I Міжнар. наук.-практ. конф.* (13 черв. 2018 р.). Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. С. 40–44.

38. Гудима Д. Законність обмеження права на свободу й особисту недоторканність у практиці Страсбурзького суду. *Право України*. 2017. № 4. С. 55–65.

39. Довідник із застосування статті 6 Європейської конвенції з прав людини. *Право на справедливий суд. (кримінально-процесуальний аспект)*. 2013. 72 с.

40. Дроздов О. Наукові підходи до формування окремих підстав для перегляду судових рішень Верховним Судом України у кримінальному провадженні. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 1(80). С. 113–129.

41. Дудаш Т. І. *Практика Європейського суду з прав людини: навч. посіб.* / Т. І. Дудаш. 3-тє, стереотипне. К.: Алерта, 2016. 488 с.

42. Дудаш Т. Особливості аргументування рішень Європейського суду з прав людини (до характеристики методологічних підходів). *Право України*.

2017. № 4. С. 86–96.

43. Дроздов О. М. Non bis in idem – європейський орієнтир для забезпечення сталості та єдності судової практики Верховним Судом (за матеріалами практики Європейського суду з прав людини). *Право України*. 2017. № 6. С. 110–132.

44. Дроздов О. М. Актуальні питання діяльності адвоката у кримінальному провадженні у Верховному Суді України (за матеріалами практики Європейського Суду з прав людини). *Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства*: матер. Всеукр. наук.-практ. конфер., присвяч. до 70-річчя д.ю.н., професора Ю. П. Аленіна (21 квіт. 2017 р., м. Одеса). Одеса: Юрид. л-ра, 2017. С. 111–115.

45. Завгородня К. В. Види актів Європейського суду з прав людини. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2013. № 2. С. 148–152.

46. Завгородня К. В. Застосування практики Європейського суду з прав людини з метою недопущення безпідставного обмеження стороною обвинувачення свободи та недоторканності особи під час досудового розслідування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 305–315.

47. Завгородня К. В. Нормативно-правові підстави застосування практики Європейського суду з прав людини у кримінальному судочинстві України. *Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Юридичні науки*. Запоріжжя: Запорізький нац. ун-т, 2014. № 4(1). С. 316–323.

48. Завгородній В. А. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 15(1). С. 19–22.

49. Завгородній В. А. Теоретичний інструментарій дослідження феномену впливу практики Європейського суду з прав людини на юридичну діяльність в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренко*. 2019. № 1. С. 20–30.

50. Застосування стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у кримінальних провадженнях в Україні: навч.-метод. посібник / О. П. Горпинюк. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 224 с.

51. Збірник рішень у справах про заборону катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) / [упоряд.: В. С. Батиргарєєва, М. О. Соколенко, О. О. Хань та ін.]. Харків: Право, 2020. 842 с.

52. Збірник рішень у справах про право на свободу та особисту недоторканність (стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних

свобод) / [упоряд.: В. В. Сокурєнко, В. С. Батиргарєєва, О. С. Бакумов та ін.]. Харків: Право, 2020. 454 с.

53. Капліна О. В. Доктрина неминучого виявлення: витоки та практика ЄСПЛ. *Кримінальний процес і криміналістика: виклики часу: збірник статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 20-річчя кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка* (24 січ. 2020 р., м. Львів) / орг. ком. В. Т. Нор, Н. Р. Бобечко, І. І. Когутич [та ін.]. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. С. 90–99.

54. Ковальчук С. О. Європейські правові стандарти подання, дослідження, оцінювання й використання речових доказів під час кримінального провадження. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*: зб. наук, пр. Одеса: Юрид. л-ра, 2014. Т. 15. С. 200–210.

55. Ковальчук С. О. Європейські правові стандарти формування в ході кримінального провадження допустимих речових доказів. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Т. 16 / голов. ред. М. В. Афанасьєва; МОН України, НУ «ОЮА». Одеса: Юрид. л-ра, 2015. С. 309–321.

56. Ковальчук С. О. Очевидна недопустимість речових доказів у практиці ЄСПЛ (на прикладі справи «Лісіка проти Хорватії»). *Застосування рішень Європейського суду з прав людини у практиці вітчизняних судів*: збірник матеріалів Всеукраїнського науково-практичного круглого столу (Івано-Франківськ, 9 груд. 2016 р.). Івано-Франківськ: видавник Голіней О. М., 2016. С. 73–77.

57. Короткевич М. Є., Пушкар П. В. Зміст обов'язку суду забезпечити дотримання права на свободу та особисту недоторканність у світлі практики Європейського суду з прав людини. *Вісник Верховного Суду України*. 2015. № 7. С. 40–48.

58. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2019. 952 с.

59. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Конституційного Суду України, Верховного Суду України та Верховного Суду, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ. *Наук-практ. посіб.* / уклад.: А. В. Столітній, С. В. Шмалєня, М. С. Туркот, М. І. Снігар; за ред. д.ю.н., проф. А. В. Столітнього; друге видання. К.: Норма права, 2020. 1504 с.

60. Кретьова І. Ю. Тлумачення права: доктрини, розвинуті Європейським судом з прав людини : дис. канд. юрид. наук : 12.00.01. Х., 2015. 236 с.

61. Кулик М. Й. Дотримання прав особи, (екстрадиція) якої запитується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренко. *Науково-теоретичний журнал*. Випуск № 1(77). Сєвєродонецьк, 2017. С. 204–214.

62. Кулик М. Й. Дотримання положень Європейської конвенції під час затримання особи. *Сучасний стан криміналістичного забезпечення досудового розслідування*: збірник матеріалів конференції. НАВС. Київ, 2017. С. 213–219.

63. Кучинська О. П., Фулей Т. І., Бараннік Р. В. Принципи кримінального провадження у світлі практики Європейського суду з прав людини : монографія / О. П. Кучинська, Т. І. Фулей, Р. В. Бараннік. Ніжин : ТОВ Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 228 с.

64. Лоскутов Т. Аналіз окремих положень Кримінального процесуального кодексу України крізь призму європейських стандартів забезпечення прав людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 11. С. 91–95.

65. Майєр Женєв'єв. Щодо ролі судової системи у виконанні рішень Європейського суду з прав людини на національному рівні. *Вісник Верховного Суду України*. 2017. № 6(202). С. 45–48.

66. Оверчук С. В. Обшук житла адвоката та приміщєнь, де він здійснює адвокатську діяльність: прецедентна практика Європейського суду з прав людини. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2018. № 2 (18). С. 1–53.

67. Окремі думки суддів ЄСПЛ у справі «Бєдат проти Швейцарії» (щодо відповідальності журналіста за порушення таємниці кримінального провадження). *Вісник Національної асоціації адвокатів України*. 2016. № 5. С. 41–46.

68. Особливості застосування рішень Європейського суду з прав людини при розгляді цивільних справ: навчальний посібник / У. Б. Андрусів, О. Б. Вєрба-Сидор, Ю. В. Вєрхола та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 404 с.

69. Панкевич О. Захист права на приватність: динаміка світоглядно-методологічних основ (за матеріалами практики Європейського суду з прав людини). *Право України*. 2017. № 4. С. 66–75.

70. Параскева К. Трансформація ролі Європейського суду з прав людини у процесі судового нагляду за виконанням власних судових рішень: проблеми та перспективи. *Вісник Верховного Суду України*. 2017. № 7. С. 42–48.

71. Пашковський М. І. Проблемні питання імплєментації окремих міжнародних стандартів, передбачених Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, в кримінально-процесуальне право /

М. І. Пашковський. *Правове життя сучасної України*: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (Одеса, 20-21 трав. 2011 р.). Т. 1. 2011. С. 317–319.

72. Пінто де Альбукерке Пауло. Окрема думка. Шлях до справедливості / Пауло Пінто де Альбукерке, переклад з англійської та французької В. А. Капліної, упорядник, авт. передмови О. В. Капліна. Харків: Право, 2020. 552 с.

73. Погорецький М. А., Погорецький М. М. Гарантії адвокатської таємниці у рішеннях Європейського суду з прав людини та їх імплементаційний вплив на кримінальне процесуальне законодавство України і правозастосовну практику. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 2. С. 77–87.

74. Правові позиції Європейського суду з прав людини: аналітичний огляд/ О. М. Дроздов, О. В. Дроздова; за заг. ред. О. М. Дроздова, М. С. Ковтун, В. І. Ковтуна. Харків: Видавничий будинок «Фактор», 2018. 624 с.

75. Практика Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні: збірник рішень / Укладачі О. В. Авраменко, А. Я. Хитра, Р. М. Шехавцов. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 358 с.

76. Андрійченко О., Чернецька О. Практика Європейського суду з прав людини у здійсненні правосуддя. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4. С. 284–288.

77. Погорецький М. А., Погорецький М. М. Гарантії адвокатської таємниці у рішеннях Європейського суду з прав людини та їх імплементаційний вплив на кримінальне процесуальне законодавство України і правозастосовну практику. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 2. С. 77–87.

78. Пушкар П. В. Посилення спроможності судової влади у виконанні рішень Європейського суду з прав людини: досвід держав-членів Ради Європи. *Вісник Верховного Суду України*. 2017. № 6 (202). С. 41–45.

79. Рішення Європейського суду з прав людини в кримінальних справах. Захист життя, здоров'я, честі та гідності / за заг. ред. В. С. Ковальського. Київ: Видавництво Юрінком Інтер, 2019. 296 с.

80. Севастьянова Н. І. Звернення до Європейського суду з прав людини як реалізація права на правосуддя: монографія / Н. І. Севастьянова; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». О.: Фенікс, 2012. 216 с.

81. Солодкий С. А. Інтереси правосуддя у практиці Європейського суду з прав людини та їх значення для правової системи України. *Вісник Верховного Суду України*. 2013. № 9. С. 40–48.

82. Сорока О. О. Реалізація практики Європейського суду з прав людини у кримінальному праві України: дис. канд. юрид. наук : 12.00.08. К., 2015. 254 с.

83. Тютюнник В. В. Вплив практики Європейського Суду з прав людини на розвиток інституту допустимості доказів у кримінальному процесі України. *Юрист України*. 2013. № 3. С. 82–87.

84. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: наук.-метод. посіб. для суддів / Т. І. Фулей. 2-ге вид., випр., допов. Київ, 2015. 208 с.

85. Черноус Ю. М., Гвоздюк В. В. Засади проведення слідчих (розшукових) дій у контексті практики Європейського суду з прав людини. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1(19). С. 95–101.

Рішення Європейського суду з прав людини:

1. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мала проти України» (Заява № 4436/07) від 03 лип. 2014 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_a23.

2. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Суханов та Ільченко проти України» (Заяви № 68385/10 та 71378/10) від 26 черв. 2014 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_a16.

3. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Заїченко проти України (№ 2)» (Заява № 45797/09) від 26 лют. 2015 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_a87.

4. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Котій проти України» (Заява № 28718/09) від 05 берез. 2015 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_a82.

5. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Серіков проти України» (Заява № 42164/09) від 23 лип. 2015 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_a97.

6. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Устименко проти України» (Заява № 32053/13) від 29 жовт. 2015 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_b27.

7. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Будан проти України» (Заява № 38800/12) від 14 січ. 2016 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_b06.

8. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Поміляйко проти України» (Заява № 60426/11) від 11 лют. 2016 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_b28.

9. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ігор Тарасов проти України» (Заява № 44396/05) від 16 черв. 2016 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_b63.

10. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Марчук проти України» (Заява № 65663/12) від 28 лип. 2016 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_b59.

11. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ТОВ «ФРІДА» проти України» (Заява № 24003/07) від 08 груд. 2016 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c83.

12. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Кривенький проти України» (Заява № 43768/07) від 16 лют. 2017 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_d48.

13. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шуст та Сидоренко проти України» (Заяви № 41385/06 та № 56391/11) від 23 берез. 2017 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c14.

14. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Зеленчук і Цицюра проти України» (Заяви № 846/16 та № 1075/16) від 22 трав. 2018 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c79.

15. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Барський проти України» (Заява № 62947/16) від 28 верес. 2017 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c08.

16. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Віктор Назаренко проти України» (Заява № 18656/13) від 03 жовт. 2017 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c65.

17. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Безбородов та інші проти України» (Заява № 69816/13) від 12 жовт. 2017 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c06.

18. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шестопалова проти України» (Заява № 55339/07) від 21 груд. 2017 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c61.

19. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Наконечний та інші проти України» (Заява № 34900/08) від 11 січ. 2018 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c20.

20. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Корнійчук проти України» (Заява № 10042/11) від 30 січ. 2018 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c53.

21. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Красюков та інші проти України» (Заява № 64181/09) від 03 трав. 2018 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c63.

22. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «М.Р. та Д.Р. проти України» (Заява № 63551/13) від 22 трав. 2018 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c87.

23. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Зеленчук і Цицюра проти України» (Заяви № 846/16 та № 1075/16) від 22 трав. 2018 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c79.

24. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Аніфер проти України» (Заява № 48479/13) від 26 лип. 2018 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c88.

25. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Верхогляд та інші проти України» (Заява № 66356/10) від 08 лист. 2018 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_e13.

26. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Гармаш проти України» (Заява № 74163/13) від 08 лист. 2018 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_c91.

27. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Віра Довженко проти України» (Заява № 26646/07) від 15 січ. 2019 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_d52.

28. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Григорьев проти України» (Заява № 32569/08) від 07 берез. 2019 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_d60.

29. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Сержантов проти України» (Заява № 57240/14) від 11 лип. 2019 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_e47.

30. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Швець проти України» (Заява № 22208/17) від 23 лип. 2019 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_d96.

31. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Полях та інші проти України» (Заява № 58812/15) від 17 жовт. 2019 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_e71.

32. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Горбатюк проти України» (Заява № 1848/16) від 07 лист. 2019 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_e60.

33. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Свердлик та Сіліверстов проти України» (Заяви № 57088/12 та № 1354/15) від 14 листопада

2019 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_e63.

34. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мельник проти України» (Заява № 28412/10) від 21 лист. 2019 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_e84.

35. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Сукачов проти України» (Заява № 14057/17) від 30 січ. 2020 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_f12.

36. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Філозофенко проти України» (Заява № 72954/11) від 09 січ. 2020 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_e78.

37. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Єльнік проти України» (Заява № 10444/13) від 06 лют. 2020 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_e87.

38. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Іванко проти України» (Заява № 46850/13) від 05 берез. 2020 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_e80.

39. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Гончарук та інші проти України» (Заява № 25837/18) від 04 черв. 2020 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_f13.

40. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Іващенко проти України» (Заява № 41303/11) від 10 верес. 2020 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_f33.

Ресурси

<http://www.president.gov.ua>. – офіційний веб-сайт Президента України.

<http://www.portal.rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.

<http://www.kmu.gov.ua> – офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.

<http://www.mvs.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.

<http://www.court.gov.ua/vscourt> – офіційний веб-портал судової влади в Україні.

<http://www.gr.gov.ua> – офіційний веб-сайт офісу Генерального прокурора.

<http://www.minjust.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.

<http://www.reyestr.court.gov.ua> – єдиний реєстр судових рішень в Україні.

<http://www.nbuv.gov.ua> – офіційний веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського.

<https://www.naiu.kiev.ua> – офіційний веб-сайт Національної академії внутрішніх справ.

<https://hudoc.echr.coe.int> – офіційний веб-сайт Європейського суду з прав людини.

Професор
кафедри кримінального процесу
кандидат юридичних наук, професор

Вікторія ЗАРУБЕЙ

Професор
кафедри кримінального процесу
кандидат юридичних наук, доцент

Ольга ХАХУЦЯК

Доцент
кафедри кримінального процесу
кандидат юридичних наук

Юлія СУХОМЛИН

Доцент
кафедри кримінального процесу
кандидат юридичних наук, доцент

Марина КУЛИК

Доцент
кафедри кримінального процесу
кандидат юридичних наук, доцент

Ганна СТЕПАНОВА